

creatus est, et quæ illi promittitur, ut merces meritorum, simpliciter et absolute supernaturalem esse. Hoc existimo esse necessarium fundamentum ad evertendum errorem Pelagii, et ad reddendam solidam rationem plurimum dogmatum de divina gratia. Et ita censeo esse certum, et sufficienter probari ex verbis Pauli, 1 ad Cor. 2, et Isai. 64: *Oculus non vidit, DEUS, absque te, quæ preparasti expectantibus te*; vel ut ait Paulus, 1 Cor. 2: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus iis qui diligunt illum*. Hoc enim bonum, quod Deus hominibus præparavit, non est nisi æterna felicitas, quæ in Scriptura, Matth. 23, Marc. 10, et Luc. 18, et sæpe alibi, et in Symbolo, dicitur *vita æterna*; illa ergo supra naturam hominis est, et ex supernaturali providentia præparatur. Deinde hæc felicitas in clara Dei visione posita est, ut constat ex 1. 2, quæstione 3. At visio Dei clara supernaturalis est, ut passim traditur in Scriptura, sufficitque illud 1 ad Timoth. 6: *Lucem habitat inaccessibilem, quam nemo hominum vidit, sed nec videre potest*, utique suæ naturæ viribus, ut late tractavi 1 part., tractat. 1, libr. 2, capit. 8. Idemque est certissimum de amore patriæ, nam si amor viæ supernaturalis est, a fortiori patriæ, quia est ejusdem charitatis, quæ nunquam excidit, 1 ad Corinth. 13, et in eo ordine est perfectissimus, ut constat. Illa ergo beatitudo supra naturam hominis existit, ut est quædam formalis hominis perfectio, et consequenter etiam, ut est finis ultimus, supernaturalis est: nam beatitudo et finis ultimus idem sunt.

10. *D. Thomas naturalem et supernaturalem finem docet.* — Hinc divus Thomas variis in locis duplicem finem ultimum hominis distinguit, unum naturalem, ad quem tendit homo ex vi et impetu suæ naturæ; alium excedentem naturam, ad quem ordinatur homo per gratiam; ita habet 1 parte, quæstione 23, artic. 1, loquens de Angelis, et 1. 2, quæst. 5, art. 5, et quæst. 62, art. 13, et quæst. 109, art. 5, ad 13. Unde Thomistæ communiter hanc distinctionem admittunt, Cajet., 1 p., quæst. 62, art. 1, et Soto, lib. 1 de Natura et grat., cap. 3, et in 4 dist., 49 quæst., art. 2, concl. 3, quatenus dicit aliquam beatitudinem naturalem viribus naturæ comparari posse. Idem indicat Scot., quæst. 3 Prologi, ad argumenta primæ quæstionis in fine. Ratio vero ejusdem distinctionis ex fundamento posito reddenda est. Quia necesse est omnem natu-

ralem substantiam habere aliquem finem ultimum connaturalem in quem tendat, qui finis in natura intellectuali vocatur beatitudo. Quod etiam naturales philosophi agnoverunt, præsertim Aristoteles, libr. 4 et 10 Ethicorum: ergo, cum visio beata non sit hujusmodi finis naturalis respectu hominis, ut ostensum est, necessarium est dari aliquem alium finem naturalem talis naturæ. Quis autem ille sit, et an in hac vita, vel solum in futura obtineri possit, non est tractandum hoc loco, cum in materia de Beatitudine proprium habeat.

11. *Ordinatio beatitudinis supernaturalis est.* — Atque ex his principiis ulterius sequitur, sicut cœlestis beatitudo est supernaturalis, ita ordinari hominem ad illam consequendam, non esse ex naturæ debito, sed ex gratuita dilectione et voluntate Dei. Et hoc significavit nobis Paulus 1 ad Timoth. 2, dicens: *Deus vult omnes homines salvos fieri*; illam enim voluntatem pertinere ad gratuitum amorem Dei omnes Patres intelligunt: unde proprii effectus ex illa voluntate procedentes ad gratiam spectant, ut est illud Joann. 1: *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: et illud Roman. 8: *Quos prædestinavit, hos et vocavit; quos vocavit, hos et justificavit*, etc.; et ad Ephes. 1: *Elegit nos, ut essemus sancti et immaculati*. Ratio vero clara est, quia si finis non est debitus etiam debito proportionis, seu connaturalitatis; neque ordinatio ad talem finem potest esse debita, quia est ejusdem rationis, et (ut sic dicam) accipit speciem a fine. Item quia si ordinatio ad finem esset debita naturæ, etiam media essent debita, quia vel in eis consistit talis ordinatio, vel ex vi illius debentur; ergo talia media non essent gratia, prout de illa loquuntur Scriptura et Concilia, quia gratiæ repugnat tale debitum, ut supra dixi, ex divo Thoma 1. 2, quæst. 111, art. 1, ad 2.

12. Tandem, ex eodem principio, sequitur adoptionem hominis ad vitam æternam esse gratiam respectu hujus naturæ secundum se spectatæ, et sine peccato. In quo graviter erravit Michael Bajus, qui contrarium videtur posuisse, ut suæ doctrinæ fundamentum, ut ex ejus propositionibus infra referendis manifeste colligitur. Veritas autem illius consequentis aperte colligitur ex Paulo in locis citatis, et ad Roman. 6, dicente: *Gratia Dei vita æterna*; et capit. 8: *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*, utique adoptivi, non naturales, ac proinde per gratiam, non per naturam, et de illis subdit: *Si filii, et hære-*

des, utique vitæ æternæ; et propterea ad Ephes. 1, ipse Spiritus Sanctus dicitur *pignus hereditatis nostræ*, quia, scilicet, illa non est hæreditas naturæ debita, sed gratiæ, juxta illud ad Tit. 3: *Ut justificati gratia, ipsius hæredes simus, secundum spem vitæ æternæ*. Igitur sola natura, etiam sine peccato creata, non esset per se hæres vitæ æternæ, nisi ei addatur adoptionis gratia, sicut etiam nunc justificatio non tantum aufert peccatum, sed etiam confert gratiam, per quam justificati adoptantur, ut postea videbimus. Neque in hoc Augustinus unquam Pelagianos reprehendit, sed in eo quod, cum concederent parvulos indigere baptismo propter adoptionem, nihilominus negabant indigere baptismo propter remissionem peccati; unde, in citato loco, partem illam expresse approbat, et solam secundam reprehendit, et ex illa eos redarguit, quia, si parvuli non nascerentur in peccato, non esset cur eis denegaretur adoptio, quam Deus de se paratus est omnibus dare.

13. *Prima assertio.* — His positis, dicendum est primo, de facto nullam creaturam intellectualem fuisse aut exitisse unquam in puris naturalibus conditam, cum solo ordine ad connaturalem finem, imo neque esse posse secundum legem ordinariam a Deo statutam. Totam assertionem existimo certam, ejusque primam partem probo inductione. Nam Angeli creati fuerunt in gratia juxta doctrinam Patrum, præsertim Augustini, 12 de Civit., cap. 9, ubi de Deo creante Angelos dicit: *Simul erat in eis condens naturam, et largiens gratiam*. Quod etiam habet fundamentum in Scriptura, et latius tractatur 1 part., quæstione 62, articulo 3. De natura vero humana idem ostenditur, quia in Adamo statim in creatione sua gratiam recepit, et non obscure docuit Concilium Tridentinum, sess. 5, in decreto de Peccato originali, dum ait *Adamum, peccando, amisisse sanctitatem, et justitiam, in qua constitutus fuerat*. Quamvis enim non dicat fuisse in illa constitutum a primo instanti creationis, tamen recte colligi potest, cum non sit major ratio de uno tempore, seu momento, quam de alio. Et idem confirmant verba Sapientis, Ecclesiastes 7: *Fecit hominem rectum*, ut sensit Augustinus de Corrept. et grat., c. 10; et latius divus Thom., 1 p., quæst. 95, art. 1. Ratio vero potest breviter reddi, quia ut alias dixit Ambrosius: *Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia*: unde cum in instanti fiat, non oportuit differri, sed in ipso instanti creationis dari. De cæteris vero hominibus non oportet

probationem addere, quia et in peccato concipiuntur, ut est de fide, et nihilominus in eo statu ad hoc ordinantur, ut et illius peccati remissionem et supernaturalem finem assequi possint: unde qui ab illo peccato præservatus est, ut Beatissima Virgo, gratiam simul cum natura adeptus est.

14. *Certum angelos et Adam conditos in gratia, certius vero non fuisse in puris naturalibus conditos.* — Adde præterea, licet satis certum sit Angelos et primum hominem creatos fuisse in gratia, longe tamen certius esse, non fuisse creatos in puris naturalibus in ordine ad ultimum finem, quia esto non habuissent in primo instanti gratiam habituales, nihilominus negari non potest fuisse creatos ad finem supernaturalem consequendum, ac subinde habuisse paratum auxilium, et cum illo potentiam proximam ad consequendam gratiam, se disponendo ad illam. Unde saltem indubitatum est non solum sanctos Angelos, ante terminum patriæ, sed etiam Angelos malos, priusquam peccarent, habuisse gratiam, qua potuissent, et non peccare, et gloriam mereri, si voluissent, sicut boni fecerunt. Et similiter de Adamo, certius est habuisse gratiam ante lapsum, quicquid fuerit de primo instanti creationis; id enim evidentius testatur Concilium Trid., dicta sess. 5, et traditur latius 1 part., quæst. 95.

15. *Secunda additi pars probatur ratione.* — Atque hinc manifesta est ultima pars assertionis. Quia in primis Deus nullam creaturam intellectualem condidit, nisi propter æternam beatitudinem, ut suppono ex propria materia, tanquam de fide certum. Hoc autem ipso talis creatura non creatur in puris naturalibus, quia elevatur ad finem altiore quam suæ naturæ debeat. Deinde omnis creatura intellectualis, quam Deus immediate condidit, in gratia creata est; dona autem Dei sunt sine poenitentia, ut inquit Paulus, Roman. 11; et ideo nulla creatura semel habens gratiam, illa privatur a Deo, nisi peccando se illa privet: unde est illud axioma catholicum: *Justus non deseritur a Deo, nisi prius ipse deserat Deum*; non potest ergo esse transitus a statu gratiæ ad statum puræ naturæ, sed solum ad statum culpæ. Rursus etiam e converso nec a statu culpæ transiri potest ad statum puræ naturæ. Nam licet de absoluta Dei potentia id non repugnaret (juxta Scoti sententiam et multorum), tamen de lege ordinaria, de qua loquimur, id fieri non potest, quia Deus non remittit culpam mortalem, nisi infundendo gratiam

juxta illud : *Justificati gratis per gratiam ipsius*, ad Roman. 3, et definit Trid., sess. 6, c. 7. Igitur de lege ordinaria non potest esse creatura rationalis, nisi vel in gratia, vel in peccato; non ergo in puris naturalibus.

16. *Secunda assertio, homo potuit a Deo in puris condi naturalibus.* — Secundo, dicendum est potuisse Deum creare hominem in puris naturalibus respectu finis ultimi, non immutando naturam ejus vel aliquid ei naturaliter debitum negando. Assertio, ut opinor, communis est theologorum, licet eam magis supponant quam disputent, distinguendo varios status humanæ naturæ, et illos inter se conferendo, ut ex discursu sequentium capitum patebit. Præsertim vero attigit assertionem Cajetan. 1. 2, quæstione 85, articulo 3, et quæstione 109, articulo primo, et ibidem Medina in præfat. ad Materiam de Gratia, et dicta quæstione 85, art. 3, ubi etiam Conrad., et Soto 1 de Natur. et grat., capit. 3, et communiter recentiores. Et primo, potest generaliter ostendi, quia quidquid Deus contulit homini ultra puram naturam est gratia; ergo potuit illam non dare, servatis alias legibus naturæ; ut enim recte dixit Cyril., lib. 1 in Joann. c. 13 : *Creatura, cum serva sit, natu solum et voluntate Patris ad supernaturalia elevatur.*

17. *Discursu probatur.* — Deinde probatur ratione, quia cum finis ultimus hominis duplex sit, ut diximus, potuit Deus creare hominem ad solam beatitudinem naturalem, nihil præcipiendo, vel promittendo de supernaturali, nec de mediis quæ ad illam conferunt; sed si ita fecisset, non ordinasset hominem ad supernaturalem finem, neque ob eam rem aliquid denegaret homini debitum naturæ ejus; ergo ex hac parte non repugnabat creati hominem in puris naturalibus. Consequentia evidens est ex dictis. Major etiam per se nota videtur, quia nihil est quod potuerit necessitatem Deo imponere ad elevandam naturam hominis ad finem supernaturalem, eo ipso quod ipsam creabat. Quamvis enim necessario creet illam propter aliquem ultimum finem, quia, cum perfectissimo modo operetur, omnia quæ creat, in aliquem finem ordinat (nam in hoc consistit ratio providentiæ ejus, et cum in finibus non procedatur in infinitum, necesse est in aliquo ultimo sisti), nihilominus non oportet ut ille finis ultimus sit supernaturalis, quia naturalis sufficit. Et similiter, licet Deus, creando intellectualem naturam, illam faciat propter seipsum, non tamen ex necessitate propter se clare visum, nam etiam om-

nia alia propter seipsum operatur, unumquodque secundum suam capacitatem. Potest autem Deus perficere solam capacitatem naturalem, si velit, et nihil conferre quod in sola capacitate obedientiali habeat fundamentum; ergo licet Deus necessario creet hominem propter ultimum finem, potest in fine naturali sistere.

18. *Tunc non crearetur homo in ordine ad finem supernaturalem.* — *Nec Deus faceret contra naturæ debitum.* — Superest probanda subsumpta propositio, quæ duas continet partes: una est, in eo casu non creari hominem in ordine ad supernaturalem finem, quæ est per se evidens, quia non crearetur propter illud obtinendum, non enim illi provisum esset de mediis quibus illum consequi posset. Altera pars erat nihil facturum Deum, præter id quod humanæ naturæ est debitum, etiamsi ad visionem beatam illam non ordinasset, quod sane certissimum esse censeo, et necessarium contra Pelagii errorem fundamentum. Quia gratia non est naturæ debita, ut recte D. Thomas dixit, quia alias sub beneficio creationis comprehenderetur, contra Augustinum, et alios Patres Epist. 95, et alia supra dicta, et multa quæ de hac re in sequentibus afferemus; sed ordinari ad æternam vitam supernaturalis beatitudinis est gratia et omnis gratiæ radix in suo genere; ergo non potest esse naturæ debita; ergo licet humana natura illa careret, nulla re sibi debita privaretur. Minor (cætera enim clara sunt) probatur primo ex illo Roman. 5 : *Gratia Dei vita æterna*; nam si ipsa vita est gratia, ordinari ad illam gratia est. Imo est gratia per Christum: tum quia ibi additur *in Christo Jesu Domino nostro*; tum etiam quia est quædam benedictio spiritualis circa bona cœlestia; omnis autem talis benedictio in Christo data est, ut dicitur Ephes. primo: gratia autem quæ per Christum data est, non est naturæ debita, ut supra vidimus. Ratione etiam patet, quia homo non ordinatur ad finem supernaturalem, nisi per actum divinæ voluntatis, quo vult naturæ humanæ providere de mediis, vel efficacibus, vel saltem sufficientibus ad vitam æternam consequendam; sed omnia illa remedia non sunt debita naturæ, sed pura gratia, ut infra ostendemus; ergo licet Deus omnia illa negaret, non negaret humanæ naturæ aliquid ei debitum; at tunc illam non ordinaret in illam beatitudinem; ergo illam creando sine tali ordinatione non ageret contra debitum naturæ.

19. *Dubio fit satis, et confirmationi.* — Ad

rationem dubitandi patet responsio ex dictis. Nam est quidem verum, hominem non posse connaturali modo creari, nisi propter aliquam beatitudinem, et finem ultimum; negamus vero necessario fuisse creandum propter beatitudinem, quæ consistit in visione clara Dei, nam illa supernaturalis est, et non deest alia beatitudo naturalis, propter quam homo in pura natura creari posset, ut ex 1. 2, q. 3, suppono. Ad replicam autem seu confirmationem de appetitu naturali ad videndum Deum, qui illum admittunt fortasse responderent non posse quidem hominem creari sine illo appetitu, tamen ex vi illius non recipere aliquid, præter puram naturam, quia ille appetitus naturalis est; et licet satiari non possit nisi supernaturaliter, non esse necessarium ut Deus satiet omnem appetitum naturæ, quando est ad objectum quod naturaliter comparari non potest.

20. *Impugnatur.* — Hoc vero (mea sententia) non dicitur consequenter; tum quia appetitus naturalis non est frustra, et ideo ad auctorem naturæ pertinet providere media quibus ille appetitus satiari possit; ergo hoc genus providentiæ esset debitum tali naturæ; tum etiam quia ille appetitus est ad bonum; ergo ad finem, quia bonum simpliciter, id est, propter se diligibile, cum fine convertitur: constat autem illud bonum esse propter se diligibile; imo esse ultimum ad quod omnia debent referri: ergo illud bonum esset finis ultimus unicus talis naturæ, quia in illo solo quiesceret appetitus naturalis talis naturæ: ergo non ordinari ad illum, esset contra providentiam connaturaliter debitam tali naturæ. Responderi potest finem dicere ordinem ad media, et licet illud bonum sit quoddam appetibile naturale, non tamen esse finem naturalem, quia media non sunt naturalia. Sed in hoc cernitur repugnantia: nam si bonum propter se appetibile est naturale, eo ipso postulat media consentanea eodem modo ipsi naturæ, id est, naturaliter appetibilia ab ipsa, et consequenter debita ex naturali exigentia et recto ordine naturæ.

21. *Vera resolutio.* — *Non datur visionis beatæ naturalis appetitus.* — Respondeo igitur non dari in homine talem appetitum naturalem innatum, seu pondus naturæ, ut plane sentit D. Thomas, ubicumque distinguit duplicem ultimum finem hominis, naturalem et supernaturalem, nam unus ex alio sequitur, ut statim ostendam. Idemque sumitur ex eodem D. Thoma, quæst. 22 de Veritat., art. 7; Capreol., quæst. 1 Prologi; Cajetan., 1

part., quæst. 1, art. 1, et quæst. 12, art. 1; Ferrar., 1 Contra gent., cap. 5, latius lib. 3, cap. 51; Medin. 1. 2, quæst. 3, art. 8. Et ratio a priori est, quia in homine non est potentia activa nec passiva naturalis ad visionem ipsam beatam, neque ad gratiam, respectu cujus illa visio est finis connaturalis; appetitus autem naturalis sequitur ex potentia naturali, nam obedientialis non sufficit, est enim quasi potentia neutra. Quis enim dicat naturam humanam habere appetitum ad unionem hypostaticam, etiamsi habeat capacitatem obedientialem ejus? Ergo eadem ratione non habet anima humana naturalem appetitum ad gratiam sanctificantem; ergo neque ad virtutes per se infusas; ergo nec ad actus earum, multoque minus ad actum visionis Dei, qui est supremus finis ultimus connaturalis gratiæ. Confirmatur, quia non appetit homo naturaliter modum cognoscendi angelicum, scientiam per se infusam abstractivam Dei vel aliarum rerum: ergo minus appetet naturaliter modum cognoscendi divinum, ut est per visionem beatam. Consequentia videtur a fortiori evidens. Antecedens autem patet, quia non minus repugnat animæ humanæ angelico modo intelligere, quam corpori humano volare; sicut ergo corpus non appetit naturaliter volatum, ita nec anima angelicam intelligentiam.

22. *Ab inconvenienti explicatur.* — Declaratur tandem ab inconvenienti illato: aut enim humana natura habet aliquem finem ultimum præter visionem beatam, atque adeo omnino naturalem, vel non habet illum. Si habet talem finem naturalem, profecto in illo sistit appetitus naturæ, quia natura non tendit ultra ultimum terminum suum. Et ideo non videntur mihi consequenter loqui Scotus, Soto, et alii, qui, ponentes talem appetitum, admittunt illam distinctionem duplicis finis ultimi. Si autem non habet homo finem ultimum naturalem præter visionem beatam, profecto creari non posset connaturaliter, nisi cum sufficiente ordinatione ad illum finem, ut mihi satis probant rationes factæ. Propter quas censeo non satis consequenter loqui, qui ponentes illum appetitum, negant esse homini connaturaliter debitum creari propter illum finem: hoc autem concedere, censeo esse magnum inconveniens, et ideo talem appetitum dari nego.